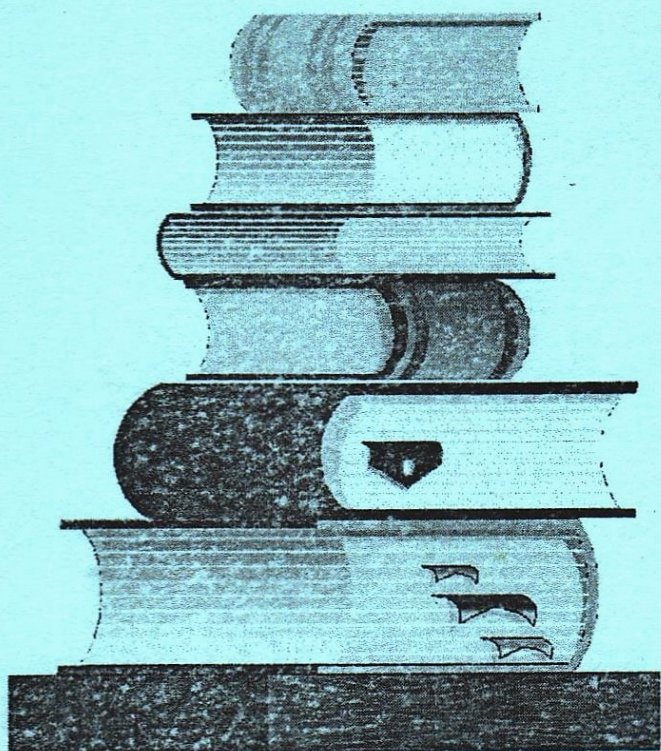

Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)

ЗБІРНИК
НАУКОВИХ СТАТЕЙ МАГІСТРІВ
спеціальності «Педагогіка вищої школи»
ПУЕТ

*за результатами
наукових досліджень
2013–2014 навчального року*

Полтава
ПУЕТ
2014

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)**

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ СТАТЕЙ МАГІСТРІВ**

спеціальності «Педагогіка вищої школи» ПУЕТ

*за результатами наукових досліджень
2013-2014 навчального року*

**ПОЛТАВА
ПУЕТ
2014**

УДК 37.013:378
ББК 74.48р30я43
3-41

Друкується відповідно до наказу по університету № 307-Н від 12 листопада 2013 року.

Редакційна колегія:

Головний редактор – **О. О. Нестуля**, д. і. н., професор, ректор ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Заступник головного редактора – **О. В. Карпенко**, к. е. н., професор, проректор із наукової роботи та міжнародних зв'язків ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Відповідальний секретар – **Н. М. Бобух**, д. філол. н., професор, завідувач кафедри української та іноземних мов ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Відповідальний редактор – **В. Д. Карпенко**, к. е. н., доцент, декан факультету харчових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

В. Ю. Стрельніков, д. пед. н., професор, завідувач кафедри педагогіки, культурології та історії ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Збірник наукових статей магістрів спеціальності «Педагогіка 3-41 вищої школи» ПУЕТ за результатами наукових досліджень 2013–2014 навчального року. – Полтава : ПУЕТ, 2014. – 253 с.

ISBN 978-966-184-163-4

У збірнику представлено результати наукових досліджень магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи», критично оцінено практику викладання навчальних дисциплін у ВНЗ та розкрито підходи молодих науковців до розвитку педагогічних наук у сучасних умовах.

УДК 37.013:378
ББК 74.48р30я43

*Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.*

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу ПУЕТ заборонено

ISBN 978-966-184-163-4

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і
торгівлі», 2014

[2], розглянуто як такі, з-поміж яких «контроль» є ширшим, ніж поняття «педагогічна діагностика». На їхню думку, педагогічна діагностика, оцінка й перевірка є складниками поняття контролю, саме на їхній основі відбувається корекція навчального процесу. Інша група вчених, до якої належать І. П. Підласий, Г. С. Цехмістрова, П. І. Підкасистий, М. Б. Челишкова, Ю. С. Красильник укладають у діагностику більш глибокий і широкий зміст, ніж у традиційні контроль та перевірку знань, умінь учнів, а останні, на їхній погляд, лише констатують результати, не пояснюючи їхнього походження. Діагностування ж розглядає результати у зв'язку з шляхами і способами їх досягнення, виявляє тенденції та динаміку формування продукту навчання. Отже, контроль, перевірка та оцінювання, накопичення статистичних даних, аналіз, виявлення динаміки, тенденцій, прогнозування подальшого розвитку є компонентами діагностування.

Л. М. Давидова підкреслює, що дослідження об'єкта з позицій не лише пізнання, а й перетворення, удосконалення є особливістю педагогічного діагностування [1, с. 127]. Такої думки дотримується також С.В. Сафонова, яка зазначає, що педагогічна діагностика передбачає дослідження об'єкта не лише заради його вивчення, а й заради перетворення його якості [6].

Висновок. Узагальнивши наведені вище визначення, зауважимо, що під педагогічною діагностикою ми будемо розуміти отримання й аналіз інформації про стан, розвиток та умови перебігу навчального процесу, про його результати; виявлення досягнень і недоліків, чинників, що впливають на його ефективність та продуктивність. Метою педагогічної діагностики є не лише виявлення рівня знань, умінь та навичок студентів, а також аналіз умов протікання дидактичного процесу та їх безпосереднього впливу на рівень навченості; передбачення подальшого розвитку процесу отримання знань, удосконалення вмінь та навичок студентами; управління навчально-виховним процесом загалом. Уважаємо, що діагностика є своєрідним мотиватором як для викладача, так і для студента, змушуючи обох шукати шляхи підвищення якості навчально-виховного процесу та його результатів, стимулюючи розвиток суб'єктів діагностування. Результати діагностування дозволяють обґрунтовано зробити висновок про дії, важливі для отримання кращих результатів навчальної діяльності та розвитку особистості, а також допомагають оптимальним чином скерувати розвиток конкретної педагогічної ситуації. Застосування педагогічної діа-

гностики дає змогу організувати педагогічний процес, урахувавши індивідуальні особливості, що підвищує рівень розвитку студентів і формує в них навички самопізнання та самооцінки, завдяки яким студенти зможуть управляти власною освітньою діяльністю.

Список використаних джерел

1. Давидова Л. Н. Педагогическое диагностирование как компонент управления качеством образования : дисс. ... доктора пед. наук : 13.00.01, 13.00.08 / Давидова Людмила Николаевна. – Астрахань, 2005. – 342 с.
2. Демченко О. М. Педагогічна діагностика як засіб оптимізації самостійної навчальної діяльності студентів медичних коледжів : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / О. М. Демченко. – Харків, 2008. – 21 с.
3. Ингенкамп К. Педагогическая диагностика / Ингенкамп К. ; [пер. с нем.]. – М. : Педагогика, 1991. – 240 с.
4. Мониторинг и диагностика качества образования / [Шаталов А. А., Афанасьев В. В., Афанасьева И. В. и др.]. – М. : НИИ школьных технологий, 2008. – 322 с.
5. Подласый И. П. Педагогика. Новый курс : учебник для студ. пед. вузов : В 2 кн. / Подласый И. П. – М. : ВЛАДОС, 2000. – Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения. – 2000. – 576 с.
6. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навч. посіб. / З. І. Слєпкань. – К. : Вища шк., 2005. – 239 с.
7. Цехмістрова Г. С. Управління в освіті та педагогічна діагностика : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / Г. С. Цехмістрова, Н. А. Фоменко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2005. – 280 с.

УДК 378.147-047.58

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТІВ ЗА КРИТЕРІЄМ СФОРМОВАНОСТІ ТВОРЧОГО ДОСВІДУ

*І. В. Олексіюк, магістр спеціальності «Педагогіка вищої школи»
І. Г. Брітченко, д. е. н., професор – науковий керівник*

Ключові слова: моделювання, управління, навчально-творча діяльність студентів, творчий досвід.

Постановка проблеми. Враховуючи особливості навчально-творчої діяльності студентів як об'єкта управління, вважаємо, що процес управління навчально-творчою діяльністю студентів може бути представлений системою функціонального впливу на їхню навчально-творчу діяльність за рівневою структурою сформованості творчого досвіду студентів. За цих умов найбільш адекватно відображають такий процес моделі представлення знань, в основу яких покладений принцип функціонування семантичних мереж.

Аналіз останніх публікацій показує, що проблему ефективності використання різних засобів управління навчальною та творчою діяльністю досліджували А. Алексюк, А. Белкін, Н. Волкова, О. Глузман, Т. Дмитренко, М. Лазарев, І. Лернер, Н. Логвінова, В. Луговий, П. Лузан, Л. Ричкова, С. Сисоєва, В. Смагін, В. Стрельников, В. Сухомлинський, Т. Сущенко, Є. Хриков, О. Чиж, Р. Шакуров, Н. Шаронова, П. Щербань та ін. У вітчизняній науковій традиції дослідники розглядають семантичні мережі як часткову модель теорії графів, яка визначає процес досягнення освітнього результату шляхом поступового проходження об'єкта за вузловими дидактичними вершинами відповідно навчальних цілей [2]. Представлення знань на підґрунті семантичних мереж полягає у тому, що предметна галузь розглядається як сукупність об'єктів (понять) і зв'язків (відносин) між ними [1, с. 131]. Для вирішення проблеми управління навчально-творчою діяльністю студентів слід змодельовати його за критерієм сформованості творчого досвіду.

Звідси – **метою статті** є виявлення структурно-функціональної моделі управління навчально-творчою діяльністю студентів у вигляді семантичних мереж.

Виклад основного матеріалу дослідження. Насамперед, семантична мережа у контексті педагогічного процесу є сукупністю дидактичних вузлів, пов'язаних дугами, де вузли відповідають певним поняттям (категоріям) або об'єктам, а дуги – зв'язкам між вузлами.

Під предметною галуззю у даному випадку слід розуміти навчальні і освітні процеси (їх стан та розвиток), які можна описати сукупністю властивостей об'єктів, що їх створюють та зв'язками між ними. Структурно-функціональна модель управління навчально-творчою діяльністю студентів у вигляді семан-

тичних мереж включатиме початкові, проміжні та завершальні вершини. Початкові вершини будуть складати вимоги ОКХ та ОПП, а завершальну – сукупність критеріїв професійно-творчої компетентності майбутніх фахівців, головним з яких є сформованість творчого професійного та соціального досвіду. Проміжні вершини семантичних мереж будуть відповідати окремим видам педагогічного впливу викладача на основі функцій мотивації, планування, організації, контролю та аналізу, регулювання. Оскільки навчально-творча діяльність здійснюється на основі співтворчості студента і викладача, необхідно вважати проміжними вершинами також функції самоуправління студентів: внутрішня мотивація, планування, самоорганізація, самоконтроль, самоаналіз, саморегулювання. Взаємозв'язки між процесами управління та самоуправління є нелінійними, що визначає варіативний принцип побудови семантичної мережі. Рівень і напрям взаємовідносин суб'єкт-суб'єктних вершин будуть залежати від цілей предметної галузі і визначатися відповідними методами і формами педагогічної співпраці. Отримання результатів управління навчально-творчою діяльністю за критерієм сформованості творчого досвіду майбутніх фахівців здійснюється на основі впливу функціональних дидактичних вузлів, вершинами яких є управлінські функції. При цьому управління навчально-творчою діяльністю визначатиметься відповідними видами відносин між компонентами.

Метою побудови структурно-функціональної моделі управління навчально-творчою діяльністю студентів за семантичними мережами є: 1) оптимізація терміну підготовки фахівців за рівнем сформованості творчого досвіду; 2) оптимізація вибору методів і форм навчально-творчої діяльності в умовах обмеженості часу підготовки спеціалістів; 3) оптимізація процесів самоуправління навчально-творчою діяльністю за умов підвищення рівня самостійності та індивідуалізації; 4) оптимізація взаємозв'язків навчально-творчої діяльності у системах: «викладач-студент», «студент-студент», «студент-ТЗН» та ін.; 5) підвищення якості підготовки фахівців за моделлю творчої професійної компетентності як критерію навчально-творчої діяльності та ін.

У представленій семантичній мережі задані відносини різних типів (неоднорідність мережі). Крім того, семантичні вузли (вершини) мають власну структурну побудову і систему впливу

на об'єкт управління, що свідчить про наявність ієрархічної семантичної мережі. Так, семантичний вузол функції мотивації має таку структуру управління навчально-творчою діяльністю: 1) аналіз потреб і мотивів навчально-творчої діяльності; 2) реалізація індивідуальних і колективних потреб студентів стосовно активізації навчально-творчої діяльності; 3) формування мотиваційної структури навчально-творчої діяльності; 4) формування системи винагород з урахуванням індивідуального сприйняття студентами різних форм стимулювання; 5) формування сприятливих соціально-психологічних відносин в системі цілей: «студент-викладач», «студент-студент», «студент-група»; 6) підвищення рівня задоволеності від навчально-творчої діяльності у процесі формування ціннісно-орієнтованих якостей особистості; 7) розробка нетрадиційних способів і форм спонукання (самотивації) до високопродуктивної навчально-творчої діяльності.

Педагог має враховувати особливості психології молоді, а методи та форми управління навчально-творчою діяльністю студентів, які він застосовує, – реалізовувати на практиці принципи ініціативи, індивідуалізації, самостійності, змагання, творчого підходу.

Семантичний вузол функції планування має таку структуру управління навчально-творчою діяльністю: 1) формування системи навчальних цілей за критеріями навчально-творчої діяльності студентів; 2) розробка програми навчально-творчої діяльності студентів за цільовим підходом; 3) планування індивідуальної стратегії самоуправління студентами за модульно-рейтинговими (кредитно-модульними) програмами; 4) розробка технологічних карток-пам'яток із самостійного вивчення дисципліни в умовах управління навчально-творчою діяльністю; 5) планування навчально-дослідної роботи студентів в системі управління навчально-творчою діяльністю; 6) формування у студентів навичок індивідуального планування робочого часу в системі самоуправління навчально-творчою діяльністю; 7) операційне нормування елементів навчально-творчої діяльності за критерієм сформованості творчого досвіду.

Семантичний вузол функції організації має таку структуру управління навчально-творчою діяльністю: 1) формування якостей системоутворення навчальними елементами; 2) організація навчально-творчої діяльності за технологічними процесами, дія-

ми та операціями; 3) регламентація системи навчально-творчої діяльності з визначенням засобів навчання; 4) організація самостійної та індивідуальної роботи студентів; 5) організація механізмів і форм співпраці в системах «студент-викладач», «студент-студент», «студент-група», «студент-ТЗН» тощо; 6) застосування системи методів і форм управління навчально-творчою діяльністю за мотиваційними потребами студентів; 7) розробка системи інформатизації навчально-творчої діяльності.

Семантичний вузол функції контролю і аналізу має таку структуру управління навчально-творчою діяльністю: 1) контроль (самоконтроль) рівня сформованості творчого досвіду; 2) формування і аналіз критеріїв навчально-творчої діяльності; 3) визначення методів і форм контролю та аналізу навчально-творчої діяльності; 4) організація модульного контролю навчально-творчої діяльності; 5) організація системи поетапного контролю знань, умінь та навичок; 6) організація контролю в системі ігрових методів навчання; 7) організація контролю за дистанційною (заочною) формою навчання.

Семантичний вузол функції регулювання має таку структуру управління навчально-творчою діяльністю: 1) узгодження функцій управління та самоуправління навчально-творчою діяльністю студентів за цілями діяльності; 2) оптимізація елементів централізації та децентралізації управління навчально-творчою діяльністю в залежності від рівня творчої спрямованості фахової підготовки кадрів; 3) корекція методів управління діяльністю в залежності від рівня досягнення навчальних цілей за результатами контролю і аналізу; 4) корекція навчальних дій за результатами цієї діяльності; 5) координація цілей даної діяльності студентів в структурі цільової програми підготовки фахівців за критерієм сформованості творчого досвіду; 6) забезпечення надійного зв'язку між елементами педагогічної системи управління навчально-творчою діяльністю; 7) організація вертикальної та горизонтальної координації навчально-творчої діяльності (виконання різних навчальних дій і операцій в системі «викладач-студент», «студент-студент», «студент-група»).

Коефіцієнт управлінського впливу (А) є інтегрованим показником, який обумовлюється процесами управління з боку викладача та процесами самоуправління з боку студентів. Цей функціональний вплив на навчально-творчу діяльність визначає

швидкість досягнення студентами відповідного рівня сформованості творчого досвіду або продуктивність навчання. Коефіцієнт управлінського впливу на навчально-творчу діяльність складається із коефіцієнтів управління та самоуправління і дорівнює: $A = (a_1 + a_2)$, де: a_1 – коефіцієнт управління, a_2 – коефіцієнт самоуправління. За умов процесів ефективного управління та самоуправління навчально-творчою діяльністю (високий коефіцієнт функціонального впливу) і збільшення рівня досягнення критеріальних показників навчально-творчої діяльності студентів в умовах творчого освітнього середовища маємо більш високий рівень сформованості творчого досвіду.

Висновок. У результаті проведеного дослідження визначено, що процес формування творчого досвіду студентів в умовах управління навчально-творчою діяльністю можна уявити у вигляді функціональних дидактичних вузлів, вершинами яких є управлінські функції (мотивація, планування, організація, контроль та аналіз, регулювання). Основні мотиваційні чинники управління навчально-творчою діяльністю: високий рівень педагогічного впливу і самоуправління навчально-творчою діяльністю з боку студента (визначається коефіцієнтом функціонального управлінського впливу на навчально-творчу діяльність); формування творчого освітнього середовища (визначається коефіцієнтом організації освітнього середовища); урахування психолого-мотиваційної структури особистості; розробка змістовних параметрів навчально-творчої діяльності студентів (визначається критеріальними показниками сформованості творчого досвіду).

Список використаних джерел

1. Метешкин К. А. Кибернетическая педагогика (теоретические основы управления образованием на базе интегрированного интеллекта) : монография / Константин Александрович Метешкин. – Х. : Международный Славянский университет, 2004. – 400 с.
2. Стрельников В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : Модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ / В. Ю. Стрельников, І. Г. Брітченко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 309 с.

УДК 37.035:316.46

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСТВА У СТУДЕНТІВ

*Н. А. Остапчук, магістр спеціальності «Педагогіка вищої школи»
О. О. Нестуля, д. і. н., професор – науковий керівник*

Мистецтву бути лідером не можна навчити,
йому можна тільки навчитися.
(Гарольд Дженін)

Ключові слова: лідер, лідерство, лідерські якості, педагогічні умови, формування лідерських якостей майбутніх фахівців, стиль лідерства

Постановка проблеми. Сучасне і майбутнє нашої держави певним чином залежить від того, наскільки кожен член суспільства готовий брати участь у демократичному управлінні суспільством, є господарем і лідером свого життя. Історичний досвід показав, що без визнаних лідерів не може обходитися ні політична, ні комерційна, ні будь-яка інша організація [2, 24]. Тема розвитку лідерства останнім часом набула популярності. Велика кількість компаній зрозуміла, що відбір працівників шляхом оцінки їх знань, навичок не забезпечує постійного росту бізнесу і уміння управляти ним. Тому більшість компаній самостійно намагається вирощувати таланти і лідерів всередині підприємств, проводять тренінги, навчальні програми, змінюють корпоративну культуру, де лідерство стає важливою частиною [4, 18]. У зв'язку з цим, особливої актуальності набуває проблема розвитку лідерських якостей майбутніх фахівців під час навчання у вищих навчальних закладах та формування для цього педагогічних умов.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Як свідчить аналіз наукової літератури, до визначення лідерства існують різні підходи. Його розуміють як мету (Дж. А. Юкл), процес (Б. Басс, Р. Кеттел, Дж. Хоманс, В. Шеклтон), результат (О. Скрипніков), продукт (К. Бланшард, В. Врум, П. Херсі.), функцію (Р. Бейлз, Ф. Слейтер), засіб (І. Вешлер, Ф. Массарік), форму (Н. Жеребова, Б. Паригін, О. Петровський, Л. Уманський), систему (Р. Кричевський, М. Рижак), чинник (Л. Орбан-Лембрик, Ю. Луньов), фокус (Р. Стогдил), тип відносин (Р. Танненбаум, Р. Хаус), здатність впливати на індивідів та

Наукове видання

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ МАГІСТРІВ

спеціальності «Педагогіка вищої школи» ПУЕТ

*за результатами наукових досліджень
2013–2014 навчального року*

Головний редактор **М. П. Гречук**
Комп'ютерна верстка **Г. А. Бжікян**

*Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 14,7.
Тираж 60 прим. Зам. № 106/369.*

*Видавець і виготовлювач
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
кімн. 115, вул. Коваля, 3, м. Полтава, 36014; ☎ (0532) 50-24-81*

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3827 від 08.07.2010 р.*